

Arkadaşlık Üzerine Aristoteles

Dersin Planı

- I. Felsefi Sorunlar ve Bilmeceler
- II. Bazı Yanıtlara İlk Girişim
- III. Arkadaşlık Tipleri
- IV. Eşitlik ve Arkadaşlık

I. Felsefi Sorunlar ve Bilmeceler

A. Çok Çeşitli Arkadaşlıklar Vardır

- Farklı arkadaşlık türleri arasında şunlar vardır: Takım arkadaşları, oda arkadaşları, birbirlerine aşık olan kadınlar ve adamlar (karı-koca dahil olmak üzere), içme arkadaşları/parti arkadaşları, ebeveynler ve çocukları, iş arkadaşlığı ve kötülük yapanlar.
- Bunların hepsi benzer mi, yoksa ayrımlar yapmamız gerekir mi?

B. Arkadaşların Hepsisi Benzer Olmalı mı?

- Arkadaşlar benzer olmalıysa, hangi açıdan benzer olmalılar?
- Oldukça farklı olanlarla gerçek arkadaşlığı bulabilir miyiz?

C. Sevgi Arkadaşlığın Merkezindedir

- Sevgi nedir? Deli gibi aşık olmak mı, yoksa duygusallık mı, yoksa bir elbirliği ruhu mu?
- Sınırları nedir? Kimi ya da neyi sevebileceğimiz sınırlarla belirlenebilir mi?

II. Bazı Yanıtlara İlk Girişim

Arkadaşlığın Üç Yönü

1. Arkadaşlıkta sevgi olmazsa olmazdır. Arkadaşlığın doğasını öğrenmek için sevgi nesnelere ve sevginin sebeplerine bakmalıyız. Birini/birşeyi sevmenin üç nedeni şunlardır: iyi olması, hoş olması ve yararlı olması.
2. Arkadaşlar birbirleri için iyi şeyler isterler.
3. Arkadaşlık yalnızca karşılıklı olduğunda ve A'nın B için iyi şeyler dilediği ve B'nin A için iyi şeyler dilediği karşılıklı olarak bilindiğinde ve A, B'nin onun iyiliğini istediğini bildiğinde ve B, A'nın onun iyiliğini istediğini bildiğinde olur.

- Arkadaş olmak için "karşılıklı olarak yakınlık duymak ve saklamaksızın, söylediklerimiz içinde birinden ötürü [iyi, hoş ya da yararlı olduğu için] karşılıklı iyi şeyler istemek gerekiyor." (VIII.2) ^[1]

III. Arkadaşlık Tipleri (3. ve 4. Bölümler)

A. Arkadaşlığın Temel Güdüsü Sevgidir

- Sevmek için üç neden vardır.
 - Bu nedenle, buna karşılık gelen üç arkadaşlık tipi vardır:
1. Yarar arkadaşlıkları. Bu durumda arkadaşlar birbirlerini kendileri için iyi olandan dolayı severler. Sizce bu tam olarak ne demektir? Örnekler düşünebilir misiniz?
 2. Hoş olan üzerine kurulu arkadaşlıklar. Sizce burada Aristoteles'in düşündüğü nedir?
 3. Arkadaşların birbirlerini erdemleri, iyi karakterleri için sevdiği arkadaşlıklar.

B. Önemli Bir Sınırlama

- Çok az arkadaşlık sadece biri ya da diğeridir.
- Çoğu her birinden öğeler taşır. Ama bu ayrımları bilmek, gerçekte sahip olduğumuz arkadaşlıkların içindeki unsurları bulup ayırmamızı sağlar.

C. 3. Tip En İyi Arkadaşlık Türüdür

- İyi insanların beraberlikleri birbirine haz verir.
- Bu tip arkadaşlık, karakter aynı olduğu sürece sürer ve bu nedenle sağlamdır.
- Bu tür arkadaşlık, arkadaşların birbirlerinin gelişmelerine yardımcı olmalarına olanak sağladığı için, en zenginleştirici arkadaşlık tipi olmalıdır.
- 3. tipte birbirimiz için dilediğimiz iyilik gerçekten iyidir. Bir arkadaş için, o arkadaşta olmaması gereken bir şeyi istemenin ikircikliliği yoktur.

D. İçerimler

- En iyi arkadaşlık şeklinin gelişmesi uzun zaman alır: bu tür arkadaşlıklarda "zamana ve alışkanlığa gerek var"^[2]dir. (VIII.3)
- Gerçek arkadaşlık nadiren ve az kişiyle bulunur "birçok kişiyle mükemmel dostluk kurmak [...] olası değil"^[3]dir. (VIII.6)

E. Birkaç Önemli Soru:

- Aristoteles bunun en iyisi olduğunu düşünmekte haklı mı?
- Arkadaşlarımızda aradığımız bu mudur?
- Kimin böyle arkadaşlıklar için vakti var?

F. Birkaç Önemli Not:

- Kötüler gerçekten arkadaş olamaz: "Kötü kişiler ise sağlam değil; bunlar kendi içlerinde de tutarlı kalmaz. Kısa zaman içinde dost olurlar, çünkü birbirlerinin kötülüğü çekici gelmiştir." (VIII.8)^[4]
- Arkadaşlık türlerini karıştırmamız fazlasıyla kolaydır. İçki arkadaşlıklarında paylaşılan yakınlık nedir? Delicesine aşık olmak nedir?
- En iyi türde arkadaşlığı istiyorsan, kendini, diğer tür arkadaşlıklara girme eğilimini tanı.

"Gençlerin dostluğunun ise hazza bağlı olduğu görülüyor, onlar tutkuya göre yaşar ve en çok kendileri için hazır bulunan hoş şeyi ararlar. Yaş ilerleyince hoş şeyer de değişir. Bu nedenle çabuk dost olup

çabuk keserler dostluklarını. Hoş olan şeyle birlikte dostluk da değişir, bu tür hazzın değişmesi ise çabuk olur. Gençler cinselliğe düşkün, cinsel sevgi ise çoğun tutkuya ve hazza bağlı. Bunun için çoğu kez aynı gün içinde duyguları değiştiğinden, çabuk sevip çabuk vazgeçerler." (VIII.3)^[5]

- Bu birşey çağırıyor mu?

IV. Eşitlik ve Arkadaşlık

A. Başlangıçta ortaya atılan soruyu anımsayın. Arkadaşların Hepsisi Benzer Olmalı

- Arkadaşlar ne derece benzer olmalı ya da benzer olmalı mı?
- Bu konuda görüşler ayrılır.

B. Yanlış Arkadaşlığın Özellikleri

- Yarar ve haz arkadaşlıklarında arkadaşlık "arkadaşların" her birinin değerinin gereksindiği şeyleri sağlamasına dayanır:
 1. Hazza dayalı arkadaşlıkta, arkadaşlar birbirlerinde rahatlama, iyi zaman geçirme ya da heyecan ararlar.
 2. Yarara dayalı arkadaşlıklarda, arkadaşlar arkadaşlık vasıtasıyla aradıkları diğer şeyler her ne ise onları ararlar. Modern tabirle, arkadaşlar sadece araçtır, amaç değildir.
- Bu durumların her birinde, kişilerin benzer olmasını gerektiren belirgin birşey olmadığını aklınızda bulundurun.

C. Gerçek Arkadaşlığın Özellikleri

- Arkadaşlar iyi karakter sevenler olmak açısından benzer olmalıdır.
- Arkadaşlık ahlaksal gelişimin eşit olmasına dayanır. Bu paylaşmanın ve birbirine karşılıklı değer vermenin zorunlu bir koşuludur.

[1] Türkçe'ye çeviren: Saffet Babür, Kebikeç Yayınları, Ankara 2005; 1156a.

[2] A.g.e. 1156b25.

[3] A.g.e.1158a10.

[4] A.g.e. 1159b5

[5] A.g.e. 1156a30-1156b.